

ORGANİK TARIMIN DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DEKİ DURUMU

Prof. Dr.Ahmet ALTINDİŞLİ¹ Prof. Dr. Uygun AKSOY²

GİRİŞ

Organik tarımın kökleri 1940'lı yıllara kadar dayanmakla beraber önce her ülke kendi içinde gelişimini başlatmış, daha sonra dünya çapında yapılanması ve ticareti gelişmiştir. Dünya çapında ilk organizasyon 1972 yılında IFOAM'ın kurulması ile başlamıştır. Dünya ticareti de 1970'li yılların sonlarında gelişmeye başlamış ve 1980'lerde pazar boyutuna ulaşmıştır.

Organik tarım, gıda güvenliği açısından çok önemli avantajlara sahip, hiçbir tarım yönteminde olmayan düzeyde izlenebilirliği olan, insan ve çevre sağlığını koruyan, ekolojik sistemi ve doğal kaynakları sömürmeden, tahrip etmeden ve kirlenmeden sürdürülebilirliği sağlayan, insana ve çevreye dost bir üretim sistemidir.' Günümüzde yasal düzenlemelerle tanımlanmış bir sistem olup, kontrol ve sertifikasyon kuruluşları tarafından denetlenerek güvence ve kayıt altına alınması sağlanmış bir üretim sistemidir. Organik tarıma başladığında geçiş dönemine uyulması zorunlu olup, rotasyon ve yönetmeliklerde belirtilen girdilerin ve katkıların kullanılması zorunludur.

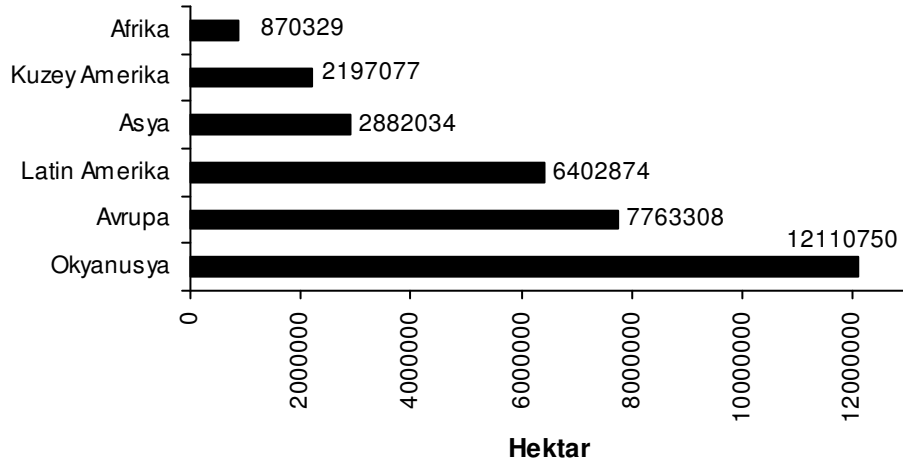
Günümüzde organik tarım bir yaşam felsefesi haline gelmiş olup, gıda ürünlerinin tüm çeşitlerinin yanında, mobilyadan oyuncağa, diş macunundan tekstil ürünlerine, makyaj malzemelerinden kesme çiçeğe binlerce gıda dışı ürün de organik sertifikalı olarak üretilmekte ve tüketilmektedir. Organik ürün tüketiminin tüketiciler arasında tercih edilme gerekçesi ilk yıllarda sadece sağlığı korumak olarak açıklanırken, günümüzde sağlığı ve çevreyi korumak gerekçe olarak başa baş hale gelmiştir. Dünyada insanlar ancak sağlıklı ve temiz bir çevrede, kalıntı taşımayan sağlıklı ve temiz gıda/gıda dışı ürünleri tüketerek veya kullanarak sağlıklı ve mutlu yaşayabileceklerini anlayıp organik tarıma yönelmektedirler. Ayrıca organik tarım bir ülkenin sosyo-ekonomik kalkınmasına ve ekolojik olarak sürdürülebilirliğine çok önemli katkılar sağlamaktadır.

DÜNYA'DA ORGANİK TARIM

2009 yılında açıklanan verilere göre, 2006 yılında 135 ülkede gerçekleştirilen organik tarım 6 ülkenin eklenmesi ile 2007 yılında 141 ülkeye ulaşmıştır. Dünyada organik tarımsal üretim toplam 32,2 milyon ha alanda gerçekleştirilmektedir. Geçiş dönemi alanları da bu rakama dahildir. Organik su ürünleri 0,4 milyon ha alanı kaplamaktadır. Organik tarım alanlarının yaklaşık üçte biri tek yıllık veya çok yıllık bitkisel üretim alanlarından, üçte ikisi ise hayvan otlatmasında da kullanılan yeşil alanlardan oluşmaktadır. Arıcılık için sertifikalandırılan alanlar dahil doğadan toplama 30,7 milyon ha alanı oluşturmaktadır. Sonuç olarak organik sertifika altına alınmış alan toplamı Dünya'da 63,3 milyon ha'a ulaşmış bulunmaktadır. Doğadan toplamanın organik üretime oranı gelişmekte olan ülkelerde daha yüksek olup, gelişmiş ülkelerde bu oran daha azdır. Kıtalara göre toplam organik alanların dağılımına bakıldığında en büyük alanın Avustralya ve Yeni Zelanda'nın yer aldığı Okyanusya'da olduğu görülmektedir (Şekil 1).

¹ Ege Üniversitesi Bahçe Bitkileri Bölümü, 35100 Bornova/İzmir, ahmet.altindisli@ege.edu.tr

² Ege Üniversitesi Bahçe Bitkileri Bölümü, 35100 Bornova/İzmir, uygun.aksoy@ege.edu.tr

Şekil 1: Kıtalara Göre 2007 Yılında Organik Tarım Alanlarının Dağılımı

Kaynak: FIBL Ve IFOAM 2009

Buna göre Dünya organik üretim alanlarının % 37'si Okyanusya'da, % 24'ü Avrupa'da, % 20'si Latin Amerika'da, % 9'u Asya'da, % 7'si Kuzey Amerika'da ve % 3'ü Afrika'da yer almaktadır (Şekil 1).

Organik tarım alanlarında 2000–2007 yılları arasında, 7 yıllık süreçte toplamda % 118'lik bir artış gerçekleşmiştir. Kıtalarda ise en büyük artış % 4.523,8 ile Asya'da olmuş, bunu % 1.554,6 artışla Afrika ve % 126,6 artışla Okyanusya izlemiştir. Avrupa kıtası ise % 78,6 artış göstermiştir. 2006–2007 yılları arasında 1 yıllık değişim dikkate alındığında dünya toplamında % 5,5'lik artış olmuştur. Kıtalarda ise en yüksek artış % 28,9 ile Latin Amerika'da olmuş, bunu % 27,1 ile Afrika, % 7,7 artışla Avrupa takip etmiştir. Asya, Kuzey Amerika ve Okyanusya'da ise azalma meydana gelmiştir (Çizelge 1).

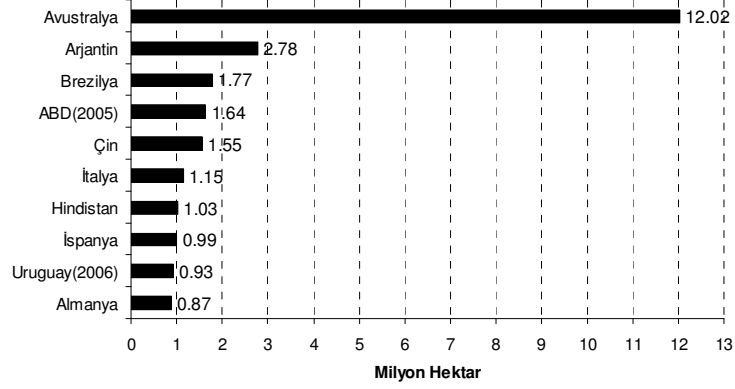
Çizelge 1. Dünya Toplam Organik Alanlarının Kıtalara Ve Yıllara Göre Dağılımı (Ha)

Kıtalar	Yıllar					1 Yıllık Değişim 2006/07 (%)	5 Yıllık Değişim 2000/07 (%)
	2000	2002	2004	2006	2007		
Afrika	52.601	317.169	517.804	684.978	870329	+ 27,1	+1554,6
Asya	62.330	424.289	3.812.244	3.000.607	2.882.034	- 4,0	+4523,8
Avrupa	4.345.887	5.683.778	6.211.245	7.207.209	7.763.308	+ 7,7	+ 78,6
Latin Amerika	3.917.676	5.752.270	5.233.402	4.966.295	6.402.874	+ 28,9	+ 63,4
Kuzey Amerika	1.058.951	1.257.936	1.721.063	2.245.173	2.197.077	- 2,1	+ 107,5
Okyanusya	5.344.197	6.251.660	12.173.586	12.431.820	12.110.750	- 2,6	+ 126,6
Toplam	14.781.642	19.687.102	29.669.343	30.536.082	32.226.372	+ 5,5	+ 118,0

Kaynak: FIBL ve IFOAM 2009

Ülkelerin organik üretim alanları 2007 verilerine göre karşılaştırıldığında, en büyük on ülke Şekil 2'de verilmiştir. Avustralya en büyük organik üretim alanına sahip ülkedir. Avustralya'nın 12,02 milyon ha'lık organik üretim alanının yaklaşık % 97'sini et üretimine yönelik büyük baş besiciliğinde kullanılan organik sertifikalı geniş mera alanları oluşturmaktadır. Arjantin ise 2,78 milyon ha ile 2. sırada yer almaktadır. Arjantin'in sahip olduğu organik alan büyüklüğü de küçükbaş yetiştiriciliğinde kullanılan meralarla artmış ve özellikle organik koyun eti ilk sırada yer almaktadır. Bunu şeker, çay, tahıllar, yağlı tohumlar, meyve (armut, elma, portakal ve limon) ve sebze (sarımsak, soğan ve fasulye) takip etmektedir. Brezilya bir önceki yıl 8. sırada iken 1,77 milyon ha ile üçüncülüğe yükselmiştir. Kahve, muz, soya ve mısır en önemli ürünlerdir. Son yıllarda ABD, Çin

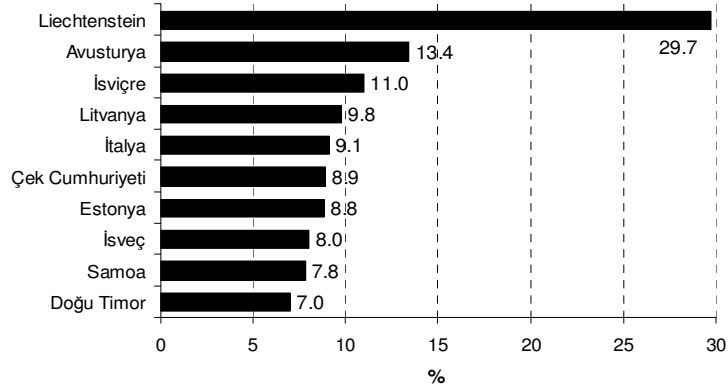
ve Hindistan organik tarımda gelişen ülkeler olarak dikkat çekmektedir. İtalya ise Avrupa Birliğinde en önemli paya sahiptir ve son yıllarda üretiminin yanında ithal ettiği organik ürünleri işleyerek ihraç etme kapasitesindeki artışla dikkat çekmektedir.

Şekil 2: En Büyük Organik Üretim Alanına Sahip On Ülke (2007)

Kaynak: FiBL & IFOAM 2009

Başta Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere birçok ülkede organik tarım alanları hızla gelişmektedir. Toplam tarım alanları içinde en yüksek organik üretim alanına sahip on ülke Şekil 3'te verilmiştir. Toplam tarım alanlarının % 29,7'sini organik tarıma dönüştürme başarısını gösteren Liechtenstein ilk sırada yer almaktadır. Avusturya toplam tarım alanının % 13,4'ünü, İsviçre % 11'ini organik tarıma çevirerek 2. ve 3. sırada yer almışlardır. İtalya büyük tarım alanlarına sahip ülke olarak organik üretim alanında dünya altıncılığı olan yerini organik tarımın toplam içindeki yeri açısından beşinciliğe taşımıştır.

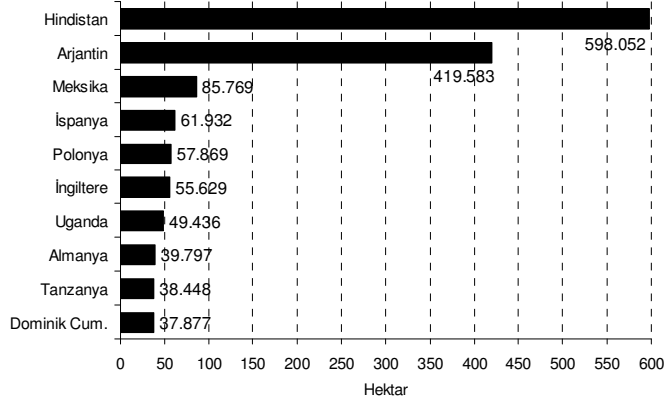

Şekil 3. Toplam Tarım Alanları İçinde Organik Tarım Alanları En Yüksek On Ülke

Kaynak: FiBL & IFOAM 2009

Dünya'da organik tarım üretimi yapan ülkelerin 2006 ile 2007 değerleri karşılaştırıldığında, alan olarak en fazla artış gösteren on ülke Şekil 4'te verilmiştir. Buna göre Hindistan 598.052 ha ile en büyük artışı göstermiş, Arjantin ve İspanya 418.583 ha ve 85.769 ha ile takip etmiştir. İspanya AB içinde en fazla artışı göstermiştir. İtalya bir yıllık alan artışında İspanya, Polonya, İngiltere ve Almanya'nın gerisinde kalmıştır.

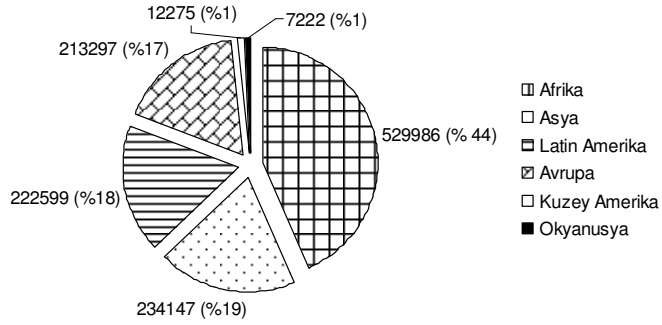
Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi

Şekil 4. Organik Tarım Alanı En Fazla Artış Gösteren On Ülke (2006-2007)

Kaynak: FİBL & IFOAM 2009

Dünyada toplam 1.219.526 üretici organik üretim gerçekleştirmektedir. Üreticilerin kıtalara göre dağılımları Şekil 5' te verilmiştir.

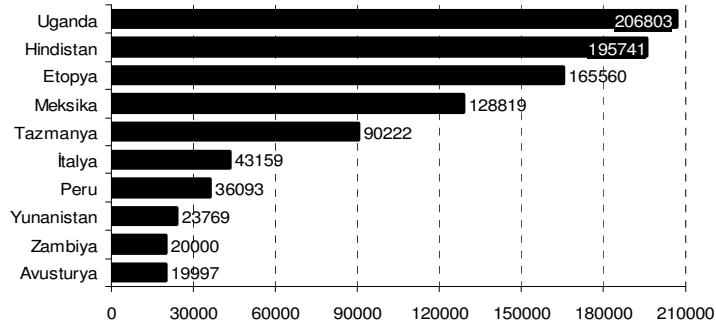

Şekil 5. Organik Üreticilerin Kıtalara Göre Dağılımı (Ha)

Kaynak: FİBL & IFOAM 2009

Toplam üreticilerin % 44'ü Afrika'da, % 19'u Asya'da, % 18'i Latin Amerika'da yer almaktadır. Üretim alanlarının her üç kıtada da küçük olduğu görülmektedir. Bu bölgelerde organik tarım küçük üreticiler için sürdürülebilir üretim modeli oluşturmaktadır. Okyanusya en büyük üretim alanına sahip bölge olmasına karşın en az üreticiyi barındırmaktadır (Şekil 5).

Dünyada organik üretici sayısı en yüksek on ülke Şekil 6'da verilmiştir. Uganda 206.803 üretici ile en yüksek üreticiye sahip ülkedir ve üretici başına ortalama 1,4 ha alan düşmektedir. Uganda ucuz işçilik ile yatırımcıları cezp etmekte, Hindistan ve Etopya, Uganda'yı takip etmektedir. İtalya 43.159 üretici ve üretici başına ortalama 26,65 ha üretim alanı ile AB'nin en yüksek organik üreticisine sahip ülkesi konumundadır.

Şekil 6. En Yüksek Organik Üretici Sayısına Sahip On Ülke

Kaynak: FİBL & IFOAM 2009

Avrupa, Okyanusya ve bazı Latin Amerika ülkelerinde organik hayvancılık yaygın olarak yapılmakta ve hayvansal ürünler tüm çeşitliliği ile tüketicilere sunulmaktadır. Su ürünleri ise dünya organik üretiminde son yıllarda başlayan ve gün geçtikçe gelişen üretim kollarından birisidir. Organik su ürünleri üretim alanlarının 2007 yılı verilerine bakıldığında Çin 415.000 ha ile dünya lideri konumundadır. Bunu 6.293 ha alanla Ekvator, 2.000 ha ile Bangladeş, 1.317 ha ile Endonezya ve 33 ha ile Tayland izlemektedir.

Organik tarımda izlenebilirliğin ve güvenlik sistemlerinin önemli bir paydaşı kontrol ve sertifikasyon kuruluşlarıdır. Dünyada bu alanda 481 kuruluş görev yapmaktadır. Kıtalara göre Avrupa'da 177, Asya'da 157, Kuzey Amerika'da 78, Latin Amerika'da 48, Okyanusya'da 11, Afrika'da 10 adet kontrol ve sertifikasyon kuruluşu görev yapmaktadır. Bazı kuruluşlar birkaç farklı kıta ve ülkede görev yapmaktadır. Sertifikasyon kuruluşlarının ülkelere göre sayıları değişmektedir. Sırasıyla Japonya'da 60 kuruluş, ABD'de 57, Almanya ve Güney Kore'de 32, Çin'de 29, İspanya'da 27, Avrupa Birliği'nde en yüksek üretim alanına sahip İtalya'da 16 adet, Dünya'nın 7. büyük organik tarım alanına sahip ülkesi Hindistan'da ise 13 adet sertifikasyon kuruluşu aktivite göstermektedir.

Dünya organik ürün ticaret hacminin 2007 verilerine göre yaklaşık 46,1 milyar ABD doları olduğu belirtilmektedir. Bu gelirin % 54'ü Avrupa'da, % 43'ü Kuzey Amerika'da ve % 3'ü ise diğer kıtalarda elde edilmektedir. Avrupa Birliği'nde aynı yıl verilerine göre organik gıdada yıllık 16,2 milyar Avro ticarete konu olmaktadır. En yüksek dönen para Almanya'da (5 milyar 300 milyon Avro), olup bu ülkeyi İngiltere (2 milyar 550 milyon Avro), Fransa (1 milyar 900 milyon Avro), İtalya (1 milyar 870 milyon Avro) ve İsviçre (789 milyon Avro) izlemektedir. Avrupa Birliği'nde toplam pazarının içinde organik ürünler pazarının % 6'sı organik ürünlerden oluşan Danimarka lider ülke olurken, Avusturya % 5,3, İsviçre % 4,6, Lüksemburg % 3,3 ve Almanya % 3,1 ile takip etmiştir. Avrupa'da kişi başına yıllık en yüksek organik ürün tüketimi 106 Avro ile Danimarka'da gerçekleşmiş, bunu İsviçre 105 Avro, Avusturya 89 Avro, Lüksemburg ve Liechtenstein 86 Avro ile takip etmiştir. Pazar büyüklüğü olarak güçlü konumdaki ülkelerden Almanya'da organik ürünlere kişi başına yıllık 64 Avro harcanırken, İngiltere'de 42, İtalya'da 32 Avro harcanmıştır. ABD' de ise 2006 verilerine göre organik ürünlerde yıllık dönen para 13 milyar 325 milyon Avro seviyesine yükselmiş ve organik ürünlerin toplam pazardaki payı % 2,8 olmuştur. Bu değer ile ABD dünyada en büyük organik ürün ticaretine sahip ülke konumuna gelmiştir.

Yasal düzenlemeler ve standartlar organik tarımda büyük önem taşımaktadır. IFOAM (Dünya Organik Tarım Hareketleri Federasyonu)'ın 'Temel Standartları tüm dünyada takip edilmektedir. Dünyada çıkarılan ilk resmi mevzuat, 24 Temmuz 1991 tarihinde yayınlanarak Avrupa Birliği'nde yürürlüğe giren, 2009/2/91 sayılı yönetmelik olmuştur. Avrupa Birliği daha sonraları yönetmelikte çok sayıda revizyon yapmıştır. AB daha sonra 28 Haziran 2007 tarihinde EC 834/2007 sayılı organik üretim ve organik ürünlerin etiketlenmesi hususundaki konsey tüzüğü yayınlanmış ve 1 Ocak 2009'dan itibaren geçerli olmak üzere uygulamaya koymuştur. Tüzüğün 7 başlık ve 42 maddeden oluşan içeriğinde; amaç, kapsam ve tanımlar; organik üretim hedefleri ve prensipleri; üretim kuralları; etiketleme; kontroller; üçüncü ülkelerle ticaret; nihai ve geçişe ilişkin kurallar bulunmaktadır.

Günümüzde 71 ülkede organik tarım yönetmeliği bulunmakta, 21 ülkede ise geçici taslak yönetmelik hazır durumdadır. Dünyada Avrupa Birliği yönetmeliği haricinde Amerika'nın 'NOP', Japonya'nın 'JAS' yönetmeliği en çok izlenen yönetmelikler arasında yer almaktadır. Bu yönetmelikler haricinde özel standartlar da bulunmaktadır. Bunlara Biyodinamik tarım için 'Demeter, Bio-Swiss için Knospe, Bioland, Naturland örnek verilebilir.

TÜRKİYE'DE ORGANİK TARIM

Türkiye'de organik tarım 1984 yılında yurt dışından alıcıların çekirdeksiz kuru üzüm ve kuru incir talebi ile başlamış, kayısı ve fındık üretimi ile devam etmiştir. Kısa süre içerisinde ürün çeşitliliği 8'e yükselmiş ve 90'lı yılların başına kadar bu sayıda artış olmamıştır. Daha sonraki yıllarda organik tarımın dünyadaki gelişimine paralel olarak Türkiye'de de konunun sosyo-ekonomik önemi ve buna bağlı olarak da üretilen organik ürün sayısı artmıştır. Türkiye'deki gelişimin 2002 yılından 2008 yılına kadar olan 7 yıllık boyutları ürün sayısı, üretici sayısı, toplam üretim alanı, bu alanın doğadan toplanan ve üretimde kullanılan miktarları, üretim miktarları açısından Çizelge 2'de sunulmaktadır.

Çizelge 2. Türkiye'de Organik Tarımsal Üretim (Geçiş Süreci Dahil)

Yıllar	Ürün Sayısı	Üretici Sayısı	Yetiştiricilik Yapılan Alan (ha)	Doğadan Toplama Alanı (ha)	Toplam Üretim Alanı (ha)	Üretim Miktarı (ton)
2002	150	12.428	57.365	32.462	89.827	310.125
2003	179	14.798	73.368	40.253	113.621	323.981
2004	174	12.806	108.598	100.975	209.573	378.803
2005	205	14.401	93.134	110.677	203.811	421.934
2006	203	14.256	100.275	92.514	192.789	458.095
2007	201	16.276	124.263	50.020	174.283	568.128
2008	247	14.926	109.387	57.496	166.883	530.225

Kaynak: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Türkiye'nin organik tarımındaki değişimin 2002 yılından 2008 yılına kadar son 7 yıllık süreci incelendiğinde üretilen organik ürün çeşidi % 64,6 artış sağlayarak 150 adet üründen 247 ürüne çıkmıştır. Ürün çeşitliliğindeki bu gelişim, ithalatçı ülkelerin talebi doğrultusunda olmuştur. Organik üretim yapan üretici sayısı aynı süreçte yaklaşık %20 artarak 12.428 üreticiden 14.926 üreticiye ulaşmıştır. Organik tarımda sertifikalı üretim alanları, doğadan bitkilerin toplandığı alanlardan ve tarımsal üretimin yapıldığı alanlardan oluşmaktadır. Organik üretim alanlarının aynı süreçte % 90,68 artarak 57.365 ha'dan 109.387 ha üretim alanına yükseldiği; doğadan toplama alanlarının ise % 57,68 artarak 36.462 ha'dan 57.496 ha'a ulaştığı görülmektedir. Başka bir bakış açısı ile organik tarımda üretim alanındaki artış, doğadan toplamaya göre % 33 daha fazla olmuştur. Toplam üretim alanı değerlendirildiğinde, % 85,78 artış meydana gelerek bu alanın 2008 yılında 166.883 ha'a ulaştığı, toplam alanın % 65,5'unun üretim % 34,5'unun ise doğadan toplama alanlarından meydana geldiği görülmektedir. Organik ürün miktarı ise % 70,97 artarak 530.225 ton'a ulaşmıştır (Çizelge 2).

BİTKİSEL ÜRETİM

2008 yılı verilerine göre toplam 14.926 organik üreticinin % 62,88'ini oluşturan 9.384 üretici tam organik sertifikaya sahip, % 37,12'sini oluşturan 5.542 üretici ise geçiş dönemi sertifikasına sahiptir. Bilindiği gibi, tek yıllık ürünlerde 2 yıl, çok yıllık ürünlerde 3 yıl geçiş sürecine ihtiyaç vardır. Bu sürecin sonunda geçiş dönemi üreticileri organik ürün sertifikası alabilirler. Organik ürün sertifikasına sahip üreticilerin coğrafi bölgelere göre sayıları ve dağılımları Çizelge 3'de verilmiştir. Buna göre organik sertifikasına sahip üreticilerin % 39,03 lük dilimini oluşturan 3.663 üretici ile Ege Bölgesi, en fazla üreticisi bulunan bölgedir. Karadeniz % 17,34 ve Doğu Anadolu % 13,82 ile Ege Bölgesi'ni takip etmektedir. Güney Doğu Anadolu Bölgesi % 1,63 pay ve 153 kişi ile en az sayıda organik sertifikalı üreticinin bulunduğu bölge olmuştur.

Çizelge 3. Türkiye’de Organik Sertifikalı Üreticilerin Bölgelere Göre 2008 Yılı Dağılımı (Geçiş Süreci Hariç)

Bölgeler	Üretici Sayısı	Dağılım (%)
Ege Bölgesi	3.663	39,03
Karadeniz	1.627	17,34
Doğu Anadolu	1.297	13,82
İç Anadolu	918	9,78
Marmara	909	9,69
Akdeniz	817	8,71
Güneydoğu Anadolu	153	1,63
Toplam	9.384	

Kaynak: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Türkiye’de 2008 yılı verilerine göre toplam 166.883 ha’lık alanın % 84,94’lük bölümünü organik sertifikasına sahip alanlar, % 15,06’lık bölümünü ise geçiş süreci sertifikasına sahip alanlar oluşturmaktadır. Organik sertifikasına sahip alanlar değerlendirildiğinde, bu alanların bölgelere göre miktar ve dağılımları Çizelge 4’de verilmiştir.

Çizelge 4. Türkiye’de Organik Sertifikalı Alanların Bölgelere Göre 2008 Yılı Dağılımı (Geçiş Dönemi Hariç)

Bölgeler	Üretim Alanı (ha)	Dağılım (%)
Ege Bölgesi	41.212,24	29,07
Güneydoğu Anadolu	27.773,73	19,59
Akdeniz	26.278,37	18,54
Doğu Anadolu	25.070,43	17,69
Karadeniz	13.469,39	9,50
Marmara	4.189,91	2,96
İç Anadolu	3.758,23	2,65
Toplam	141.752,30	

Kaynak: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

En büyük üretim alanı 41.212,24 ha alanla Ege Bölgesi’nde yer almaktadır. İkinci sırada en az üreticiye sahip olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi 27.773,73 ha alanla ve % 19,59 payla gelmekte, Akdeniz Bölgesi ise 26.278,37 ha alan ve % 18,54 payla üçüncü sırada gelmektedir. En düşük üretim alanına 3.758,23 ha alan ve % 2,65 payla İç Anadolu Bölgesi sahiptir.

Türkiye’de 2008 yılında toplam 530.225 ton organik ürün üretimi gerçekleştirilmiştir. Bu ürünün 415.580,09 tonluk (% 78,38) bölümü organik sertifikaya, 14.645 tonluk (% 21,62) bölümü ise geçiş süreci sertifikasına sahiptir. Organik sertifikaya sahip ürün miktarlarının bölgelere göre 2008 yılı miktar ve dağılımları Çizelge 5’te sunulmuştur.

Çizelge 5. Türkiye’de Organik Tarım Ürünlerinin Bölgelere Göre Üretim Miktarının 2008 Yılı Dağılımı (Geçiş Süreci Hariç)

Bölgeler	Üretim Miktarı (ton)	Dağılım (%)
Güneydoğu Anadolu	118.134,82	28,44
Ege Bölgesi	97.791,24	23,54
Doğu Anadolu	65.446,76	15,76
İç Anadolu	41.805,44	10,06
Akdeniz	35.293,14	8,50
Karadeniz	31.699,69	7,63
Marmara	25.208,99	6,07
Toplam	415.380,09	

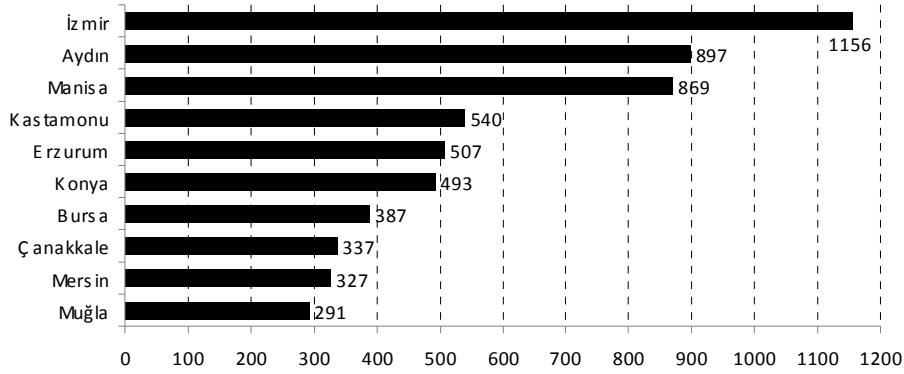
Kaynak: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi

Organik ürünlerin bölgelere göre üretim miktarlarına bakıldığında 118.134,32 ton üretim ve % 28,44 payla ilk sırada Güneydoğu Anadolu Bölgesi yer almaktadır. İkinci sırada 97.791,24 ton organik üretimi ve % 23,54 payla Ege Bölgesi gelmekte; 65.446,65 ton üretim ve % 15,76 payla Doğu Anadolu Bölgesi üçüncü sırada yer almaktadır. Marmara Bölgesi ise 25.208,99 ton üretim ve % 6,07 payla son sırada görülmektedir.

Türkiye’de geçiş sürecinde olan üreticiler hariç organik sertifikalı üretim yapan üreticilerin sayıları il bazında incelendiğinde bölgelere göre olan dağılımdan farklı sonuçlar karşımıza çıkmaktadır. En fazla organik üreticiye sahip on il Şekil 7’de verilmiştir.

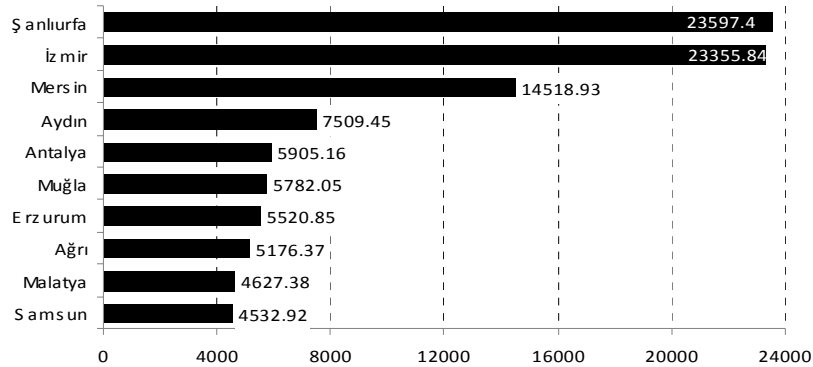

Şekil 7. Türkiye’de 2008 Yılında Organik Tarım Yapan Üretici Sayısının En Çok Olduğu On İl (Geçiş Süreci Hariç).

Kaynak: Tarım ve Köyşleri Bakanlığı

Geçiş döneminde olanlar hariç organik sertifikalı üretim yapan en çok üreticiye sahip il 1.156 üretici ile İzmir olmuştur. İzmir ili toplam organik üretici sayısının % 12,3’ünü, Ege Bölgesi toplam üretici sayısının % 31,6’sını kapsamaktadır. Aydın ili 897 üretici ile ikinci sırada yer almakta ve Türkiye toplamının % 9,55’ini ve Ege Bölgesi toplamının % 24,4’ünü oluşturmaktadır. Manisa ili 869 üretici ile üçüncü sırada yer almakta; toplamın % 9,3’ünü ve Ege Bölgesi’nin % 23,7’ini oluşturmaktadır.

Türkiye’de geçiş dönemi hariç organik sertifikalı üretim alanları açısından en büyük üretim alanına sahip on il ve bu illerin toplam organik üretim alanı hektar cinsinden Şekil 8’de belirtilmiştir.

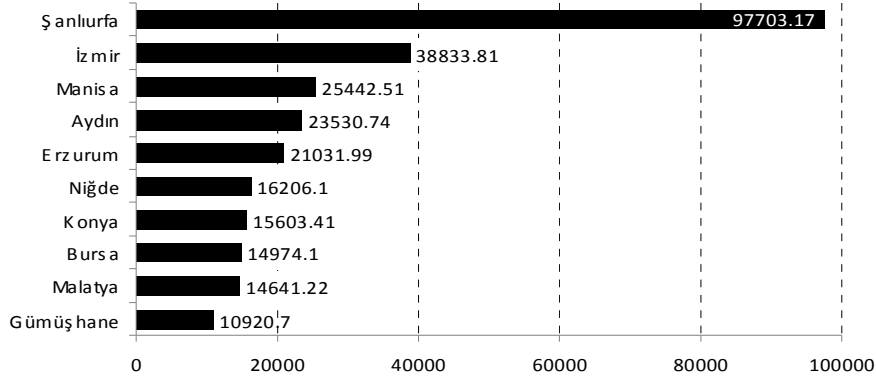
Şekil 8. Türkiye’de 2008 Yılında En Büyük Organik Üretim Alanına (Ha) Sahip On İl (Geçiş Süreci Hariç)

Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi

Kaynak: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Türkiye’de organik tarım yapılan alanlara baktığımızda Şanlıurfa 23.597,4 hektarla ilk sırada yer almaktadır. İzmir 23.355,84 hektar alanla ikinci sırada ve Mersin 14.518,93 hektar alanla 3. sırada yer almaktadır.

Türkiye’de 2008 yılında organik ürün üretimi en fazla olan on ilin üretim miktarları ton cinsinden Şekil 9’da sunulmuştur.

Şekil 9. Türkiye’de 2008 Yılında Organik Üretim Miktarı (Ton) En Fazla Olan On İl (Geçiş Süreci Hariç)

Kaynak: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Şekil 9’da görüldüğü üzere il bazında üretim miktarları karşılaştırıldığında, Şanlıurfa 97.703,17 ton’la ilk sırada yer almaktadır. İkinci olan İzmir’in üretim miktarı 38.833,81 ton olup onu 25.442,51 ton’la Manisa takip etmektedir.

Türkiye’de en fazla üretim yapan on ilin üretim desenlerine bakıldığında illerin coğrafi ve ekolojik koşullarına göre değişiklik gösterdikleri görülmektedir. Bu on ilin her birinin en çok ürettiği üç ürün ve üretim miktarları Çizelge 6’da sunulmuştur.

Çizelge 6. Türkiye’de 2008 Yılında Organik Üretim Açısından İlk On İlde En Fazla Üretilen Üç Ürün ve Miktarları (Ton) (Geçiş Süreci Hariç).

Şehir	En fazla üretilen üç ürün ve üretim miktarları (ton)		
Şanlıurfa	Pamuk, 57.822,28	Buğday, 24.931,62	Mercimek, 5.682,44
İzmir	Zeytin, 10.973,63	Domates, 6.165,70	Üzüm, 5.554,54
Manisa	Üzüm, 12.394,05	Domates, 3.347	Elma, 2.719,90
Aydın	Pamuk, 6.356,33	İncir, 6.313,70	Zeytin, 4.824,90
Erzurum	Yonca, 8.584,04	Buğday, 2.863,71	Çayır, 2.768,54
Niğde	Elma, 14.241	Kayısı, 854	Armut, 451,50
Konya	Havuç, 2.828	Vişne, 2.590,80	Çilek, 2.374,29
Bursa	Çilek, 6.352,49	Domates, 1.239	Soğan, 1.206,30
Malatya	Kayısı, 7.786,45	Buğday, 2.136	Nohut, 1.961,55
Gümüşhane	Mısır, 7.785	Yonca, 1.720,50	Korunga, 597

Kaynak: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

En fazla organik üretime sahip Şanlıurfa’da 34 farklı ürün üretilmekte ve il toplam üretiminin % 59,18’lik bölümünü pamuk, % 25,51’ini Buğday, % 5,81’ini ise mercimek oluşturmaktadır. İkinci büyük üretici il olan İzmir’de 102 ürün üretilmekte, toplamın % 28,25’lik bölümünü zeytin, % 15,87’lik bölümünü domates ve % 14,30’luk bölümünü kuru üzüm meydana getirmektedir. Manisa ilinde 45 farklı ürün üretilmekte, ilin en önemli ürünü olan kuru üzüm toplam üretim içinde % 48,71, domates % 13,15 ve elma % 10,69 pay almaktadır. Takip eden diğer büyük üretici illerin ürün

çeşitlilikleri, Aydın 84, Erzurum 17, Niğde 7, Konya 43, Bursa 81, Malatya 25 ve Gümüşhane 10 adettir.

Türkiye’de 2008 yılında üretilen organik ve geçiş sürecinde olan ürünlerin ürün gruplarına göre dağılımı Çizelge 7’de sunulmuştur.

Çizelge 7. Türkiye’de 2008 Yılında Üretilen Organik Ürünlerin Ürün Gruplarına Göre Dağılımı

Ürün Grupları	Organik			Geçiş Süreci		
	Ürün Sayısı (adet)	Üretim Miktarı (ton)	Genel Toplamda Payı (%)	Ürün Sayısı (adet)	Üretim Miktarı (ton)	Genel Toplamda Payı (%)
Meyve	53	15.5261,11	37,4	42	62.684,69	54,5
Sebze	54	38.840,53	9,3	34	15.985,78	13,9
Tarla Bitkileri	32	211.570,85	50,9	31	35316,91	30,8
Tıbbi ve Aromatik Bitkiler	97	8.932,93	2,2	23	857,45	0,7
Diğer	11	774,66	0,2	1	0,10	0,09
Toplam	247	415.380,08		131	114.844,90	

Kaynak: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

Ürün çeşitliliği açısından çoğu doğadan toplanan tıbbi ve aromatik bitkiler 97 farklı ürünle ilk sırada yer alırken, sebzeler 54 ürünle 2. sırada, meyveler 53 farklı ürünle 3. sırada gelmektedir. Üretim miktarları açısından organik ürünlerde toplamın % 50,9’unu tarla bitkileri, % 37,4’ünü meyveler oluşturmaktadır. Geçiş sürecinde ise meyve üretimi geçiş süreci toplamının % 54,5’ini oluşturmaktadır.

Organik ürünlerin her ürün grubunda kendi içinde en fazla yetiştirilen on ürün incelendiğinde meyvelerde sırası ile elma, üzüm, zeytin, kayısı; fındık; çilek; incir; nar; vişne, muz; sebzelerde domates, soğan, biber, havuç, enginar, karpuz, havuç(kara), kavun, kabak, marul; tarla bitkilerinde pamuk, buğday, mısır, yonca, mercimek, çayır, yem bitkisi, arpa, fiğ, nohut; tıbbi ve aromatik bitkilerde defne, kekik, rezene, kimyon, biberiye, anason, adaçayı, gül, mersin, karahan; diğer bitkilerde ise kültür mantarı, hayıt, meşe palamudu, funda, kuzu göbeği, mürver, akasya, krizantem ve kavak yer almaktadır.

HAYVANSAL ÜRETİM

Türkiye’de organik hayvansal üretim bitkisel üretime göre küçük paya sahip olmakla birlikte, son yıllarda gelişmeye başlamıştır. Organik hayvansal üretim uzun yıllar sadece arıcılık ve bal üretimi olarak gerçekleşmiştir. Günümüzde hayvansal üretimin 2008 yılı büyükbaş, küçükbaş, kanatlı ve arıcılık konularında organik sertifikalı ve geçiş sürecinde olmak üzere tüm üretici ve hayvan sayıları, üretim değerleri Çizelge 8’de sunulmuştur.

Çizelge 8. Türkiye’de Organik Ve Geçiş Süreci Hayvansal Üretimin Genel Durumu (2008)

	Organik sertifikalı				Geçiş sürecinde			
	Büyükbaş	Küçükbaş	Kanatlı	Arıcılık	Büyükbaş	Küçükbaş	Kanatlı	Arıcılık
Üretici Sayısı	18	7	7	93	6	-	-	188
Hayvan Sayısı	4.334	12.180	21.928	-	244	-	-	-
Et (ton)	347	205	1	-	0,45	-	-	-
Süt (ton)	7.640	1.071	-	-	1.260	-	-	-
Yumurta (adet)	-	-	4.424.000	-	-	-	-	-
Kovan Sayısı (adet)	-	-	-	11.207	-	-	-	16.173
Bal (ton)	-	-	-	180,11	-	-	-	200,35
Polen (ton)	-	-	-	0,65	-	-	-	0,10
Balmumu (ton)	-	-	-	0,37	-	-	-	-
Propolis (ton)	-	-	-	0,07	-	-	-	0,01
Arısütü (ton)	-	-	-	0,01	-	-	-	-

Kaynak: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

Organik hayvancılık yapan üretici sayısı 2008 yılı verilerine göre, organik sertifikalı ve geçiş süreci birlikte toplam 319 kişidir. Bu üreticiler yetiştiriciliğini haptıkları hayvan grubuna göre büyükbaş 24, küçükbaş 7, kanatlı 7, arıcı 281 kişi olarak dağılmışlardır. Hayvan sayıları geçiş süreci dahil toplam olarak büyükbaş 4.578, küçükbaş 12.180 ve kanatlı 21.928 adet olmak üzere

Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi

toplam 38.686 adettir. Arıcılıkta toplam 27.380 kovan mevcuttur. Üretimde et üretimi toplam 347.45 tondur. Süt üretimi 8.900 ton büyükbaş ve 1.071 ton küçükbaş olmak üzere toplam 9.971 tondur. Yumurta üretimi toplam 4.424.000 adettir. Arıcılık ürünlerinden bal üretimi toplam 380.46 ton, polen 0,75 ton, balmumu 0,37 ton, propolis 0,08 ton ve arısıtü 0,01 ton dur.

Organik kanatlı üretimi son yıllarda artan oranda gündeme gelmektedir. Türkiye’de organik kanatlı üretiminde geçiş süreci hariç üretici sayısı, hayvan sayısı, et ve yumurta üretiminin illere göre 2008 yılı dağılımı Çizelge 9’da verilmiştir.

Çizelge 9. Türkiye’de Organik Kanatlı Üretiminin İllere Göre 2008 Yılı Dağılımı (Geçiş Süreci Hariç)

İl	Üretici Sayısı	Hayvan Sayısı	Et Üretimi (ton)	Yumurta Üretimi (adet)
Samsun	1	9.570	-	2.000.000
Bursa	1	3.000	-	700.000
Elazığ	1	2.928	-	375.000
Bolu	1	2.250	-	525.000
Kırklareli	1	2.080	-	500.000
Balıkesir	1	1.600	-	300.000
Aydın	1	500	1	24.000
Toplam	7	21.928	1	4.424.000

Kaynak: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

Organik kanatlı üretimi Türkiye’de toplam 7 ilde yapılmaktadır. 9570 adet tavuk ile Samsun’da bir üretici 2.000.000 adet yumurta üreterek ilk sırayı almaktadır. Et tavukçuluğu sadece Aydın ilinde yapılmakta ve 1 ton et üretimi gerçekleştirmekte, aynı yerde ayrıca 24.000 adet organik yumurta üretimi gerçekleştirilmekte ve bu yumurta üretimi ile Aydın son sırada yer almaktadır. Türkiye’de 2008 verilerine göre organik kanatlı üretimi 7 üretici tarafından gerçekleştirilmekte, 21.928 adet tavuk ile toplam 4.424.000 adet organik yumurta üretilmektedir.

Organik büyükbaş yetiştiriciliği, et ve süt üretimi için giderek artan taleple gündeme gelmektedir. Türkiye’de geçiş dönemi hariç büyükbaş üretici sayısı, hayvan sayısı, et ve süt üretiminin 2008 yılı verilerine göre illere dağılımı Çizelge 10’da verilmiştir.

Çizelge 10. Türkiye’de Organik Büyükbaş Hayvansal Üretim İllere Göre 2008 Yılı Dağılımı (Geçiş Dönemi Hariç)

İl	Üretici Sayısı	Hayvan Sayısı	Et Üretimi (ton)	Süt Üretimi (ton)
Gümüşhane	13	2.065	118	6.035
İğdır	1	1.599	222	-
Erzurum	1	220	-	210
Aydın	1	162	-	1.095
Çanakkale	1	148	7	150
Karaman	1	140	-	150
Toplam	18	4.334	347	7.640

Kaynak: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

Türkiye’de organik büyükbaş hayvan üretimi toplam 6 ilde yapılmaktadır. 2.065 adet büyükbaş hayvan, 13 üretici, 6.035 ton süt ve 118 ton et üretimi ile ilk sırada Gümüşhane yer almaktadır. İğdır’da ise sadece bir üretici 1.599 adet büyükbaş hayvan ile 222 ton organik et üreterek Türkiye’nin en büyük organik kırmızı et üreticisi konumundadır. Organik büyükbaş hayvan yetiştiren 18 üretici, 4.334 adet hayvan ile toplam 347 ton organik et ve 7.640 ton organik süt üretilmektedir.

Organik küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde geçiş dönemi hariç üretici sayısı, hayvan sayısı, et ve süt üretiminin 2008 yılı verilerine göre dağılımı Çizelge 11’de verilmiştir.

Çizelge 11. Türkiye’de Organik Küçükbaş Hayvan Üretimini İllere Göre 2008 Yılı Dağılımı (Geçiş Dönemi Hariç)

İl	Üretici Sayısı	Hayvan Sayısı	Et Üretimi (ton)	Süt Üretimi (ton)
İğdır	1	10.369	193	-
Çanakkale	4	1.557	4,5	1.071
Samsun	1	169	5	-
Kırklareli	1	85	2,5	-
Toplam	7	12.180	205	1.071

Kaynak: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

Türkiye’de organik küçükbaş besiciliği 4 ilde yapılmaktadır. İğdır ili bir üretici, 10.369 adet hayvan ve 193 ton et üretimi ile ilk sırada almaktadır. Toplamda 7 üretici tarafından, 12.180 adet küçükbaş hayvan ile 205 ton organik et ve 1.071 ton organik süt üretilmektedir.

Türkiye’de organik arı yetiştiriciliği ve bal üretimi, ilk organik hayvansal üretimi oluşturmaktadır. Organik arıcılık 2008 yılında geçiş süreci hariç 93 arıcı tarafından gerçekleştirilmiş; 11.207 kovanda, 180,11 ton bal, 0,01 ton arı sütü, 0,65 ton polen, 0,07 ton propolis ve 0,37 ton bal mumu üretilmiştir. Organik arıcı, kovan sayısı, bal üretimi 2008 yılında en yüksek olan on il Çizelge 12’de verilmiştir.

Çizelge 12. Türkiye’de 2008 Yılında Organik Arı Üretici, Kovan Sayısı, Bal Üretimi En Yüksek On İl (Geçiş Süreci Hariç)

Üretici sayısı		Kovan sayısı		Bal üretimi	
İller	kişi	İller	adet	İller	ton
Artvin	59	Artvin	4150	Artvin	61,48
Muğla	8	Muğla	2220	Muğla	44,40
Erzurum	4	Erzurum	935	Erzurum	14,81
Rize	4	İzmir	712	Muş	10,50
İzmir	3	Tunceli	440	Erzincan	10,00
Tunceli	2	Erzincan	412	Tunceli	8,50
Tekirdağ	2	Sivas	370	Ordu	7,00
Konya	2	Konya	350	Sivas	6,00
Muş	1	Muş	350	Rize	5,18
Erzincan	1	Ordu	300	Konya	3,15

Kaynak: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

İllerdeki dağılıma göre, arıcı sayısı, kovan sayısı ve bal üretimi açısından Artvin, Muğla ve Erzurum sırasıyla ilk üç sırayı paylaşmaktadır. Dördüncü sıradan itibaren iller kovan ve bal üretimi açısından farklılık göstermektedir. Örneğin, Tunceli ilinin kovan başına bal üretimi 19,32 kg olurken, daha az kovana sahip Muş ili kovan başına 30 kg bal üretimi ile Tunceli ilinin önüne geçmiştir.

ORGANİK TARIMDA YASAL DÜZENLEMELER

Türkiye’de organik tarım konusunda yasal düzenlemeler, Avrupa Birliği’nin organik tarım konusundaki ilk yönetmeliği olan 2092/91 sayılı mevzuatından 3 yıl sonra yapılmıştır. 18 Aralık 1994 tarih, 22145 sayılı ‘Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Ekolojik Üretilmesine İlişkin Yönetmelik’ ülkemizde ilk yasal düzenleme olarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik sonrasında organik tarımda kanuni çerçevenin tanımlanması ve hatalı uygulamalarda gereken yaptırımların ve güvencelerin oluşturulması için 5262 Sayılı “Organik Tarım Kanunu” 03 Aralık 2004 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak uygulamaya girmiştir. Kanunun değişikliği ise 8 Şubat 2008 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliklerin, bilimsel ve teknik gelişmeler, ihtiyaçlar, AB ile yasal düzenlemelerle uyum doğrultusunda yenilenmeye sık sık gereksinimi olmaktadır. Bu nedenlerle “Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik” hazırlanarak 10 Haziran 2005 tarihli Resmi

Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiş ve önceki yönetmelik geçersiz kılınmıştır. Daha sonra yönetmelikte 17 Ekim 2006, 25 Ekim 2008 ve 17 Ekim 2009 tarihli Resmi Gazetelerde yayınlanan üç değişiklik yapılmıştır. Türkiye’nin yasal düzenlemelerinde ülke koşullarının yanı sıra Avrupa Birliği ile mevzuat uyumu da korunmaktadır. AB’de 1 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe giren yeni yönetmelik sonrasında uyum çalışmaları devam etmektedir.

DESTEKLEMELER

Organik üretimin geliştirilmesi ve ticaretinin artırılmasına yönelik doğrudan veya dolaylı destekler bulunmaktadır. Organik tarımla ilgilenen farklı kesimlerce zaman zaman bu desteklerin artırılması talep edilmektedir. Bilinen en yaygın destek, organik üreticiler ve işleyiciler için Ziraat Bankası tarafından sağlanan düşük faizli selektif kredi desteğidir. Bu destekle 5 yıl vadeli % 60 indirimli yatırım ve 1,5 yıl vadeli işletme kredisi kullanma olanağı sağlanmıştır.

“Bitkisel Üretimle İlişkili Olarak, Doğrudan Gelir Desteği Ödemesi Yapılmasına İlişkin Tebliğ” 30.04.2005 tarih ve 25801 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak organik tarım üreticilerine doğrudan gelir desteğine ek destek sağlanmıştır. 2009 yılı için organik üretim alanlarına 20 TL/da destek verilmektedir.

Dolaylı olarak organik tarımda kullanılabilecek bir diğer destek ‘Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması (ÇATAK) Programı’dır. Bu programda çevreyi koruyan üretimi yaygınlaştırmak ve bunu gerçekleştirmek isteyen üreticilerin de desteklenmesi öngörülmüştür. İlk uygulamalar Konya-Ereğli Sazlığı, Kırşehir- Seyfe Gölü, Kayseri-Sultan Sazlığı, Isparta-Kovada Kanal Bölgesi’nde olmuş, Çanakkale, Karaman, Kahramanmaraş, Nevşehir, Niğde illeri de bu kapsama alınmıştır. Programda çevre dostu tarım teknikleri ve kültürel uygulamalara destek sağlanmaktadır. ÇATAK programının 2010 yılından itibaren Aksaray, Burdur, Mersin, Bilecik Adana, Denizli, Samsun, Sivas, Amasya, Afyon illerinde ve Konya Kapalı havzasını da içine alacak şekilde toplam 5.000 ha alanda uygulanması, daha sonraki yıllarda tüm ülkeye yaygınlaştırılması planlanmaktadır.

Organik ürünlerin ihracatını desteklemek için 09 Mart 2009 tarihli ve 27164 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 2009/1 nolu, ‘Organik Ürünlerin İhracatının Tarımsal Ürünlerde İhracat İadesi Yardımlarına İlişkin Tebliğ’ yayınlanmıştır. Bu tebliğde belirtilen ürünlerde sertifika bulunması halinde ihracat iade miktarları % 50 arttırılmaktadır. Ayrıca 97/5 sayılı ‘İhracata Yönelik Devlet Yardımları Kapsamında Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi Hakkındaki Tebliğ’ ve değişikliği 28 Temmuz 2007 tarihli ve 26596 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 2007/4 numaralı tebliğ uyarınca; tarım ürünlerine ilişkin belgelendirme işlemleri ve olumlu sonuçlanmak kaydıyla laboratuvar analiz rapor (sadece belgelendirme) masrafları karşılanacaktır. Belgelendirme harcamaları belge başına % 50 oranında ve en fazla 50.000 ABD Dolarına kadar desteklenmektedir. Desteklerle ilgili düzenlemelerde kapsam ve miktar açısından yıllık değişiklikler olabilmektedir.

KONTROL VE SERTİFİKASYON

Tarımsal üretim sistemleri içinde organik tarım, izlenebilirliği ve güvenilirliği en üst seviyede olan sistemdir. Bu güveni oluşturan zincirin en önemli halkası olan kontrol ve sertifikasyon kuruluşları, hem tüketicinin aldatılmasını engellemekte ve hem de üreticinin haklarını korumaktadır. Türkiye’de kontrol ve sertifikasyon kuruluşları Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından yetkilendirilmekte ve denetlenmektedir. Bu kuruluşlar yönetim ve finansal olarak bağımsız kuruluşlardır, bu sistemle belgelendirmenin tarafsızlığı korunmaktadır. Türkiye’de yetkilendirilmiş 7’si yurt dışı merkezli toplam 13 kuruluş bulunmaktadır. Bu kuruluşlardan yurt dışı merkezli olanlar BCS, CERES, CU, ECOCERT-SA, ICEA, IMO, IMC ve yerli olanlar ANADOLU, EKO-TAR, ETKO, NİSSERT, ORSER, TÜRK GAP’tır. Bu kuruluşların EN 45011 (ISO 65) kalite belgesine göre akredite olmaları zorunludur aksi takdirde faaliyetleri askıya alınmaktadır.

SONUÇ

Organik tarım dünyada giderek gelişmekte ve başlangıçtaki tarımsal ürünlere yönelik yapısını aşarak bir yaşam felsefesi haline gelmiş bulunmaktadır. Son yıllarda organik gıdalar yanında pamuk ve aromatik bitkiler gibi organik gıda-dışı ürünler sayıca artarak pazara ulaşmıştır. Toplumların bilinçlenmesi, çevre duyarlılığından doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına, izlenebilirliği olan güvenli gıdadan adil ticarete, kırsal kalkınmadan hayvan refahına kadar onlarca farklı önemli konuda organik ürünler, talepleri karşılayabilmekte, bu nedenlerle başarısı sürekli artmaktadır.

Türkiye organik tarım konusunda çok avantajlı konumdadır. Birçok ülkeye göre farklı ekolojik koşulları ve henüz kirlenmemiş verimli toprakları, zengin biyoçeşitliliği, özellikle zengin yerel çeşitleri tarımda avantaj sağlamaktadır.

Ülkemizde organik tarım konusunda bazı gelişmeye ihtiyaç duyulan konular bulunmaktadır. Bunlar, izin verilen bazı girdilerin bulunamaması veya bilgi eksikliği, bilgi akışında yaşanan sorunlar, üretici ve tüketicilerin bilgi eksikliği veya organik tarımı yanlış algılamaları, üretimde ürün çeşitliliğinin ve üretim miktarının dış talebe bağlı olması, iç pazarın yetersiz olması sayılabilir.

Türkiye'de organik tarım konusunda tüm mevzuat ve yasal düzenlemeler güncel ve Avrupa Birliği ile uyumludur. Bu yasal desteği de kullanarak kısa vade de hedefimiz iç pazarın gelişmesi olmalıdır. Böyle sağlıklı ve çevreyi tahrip etmeden üretilmiş ürünleri öncelikle bizim çocuklarımız ve insanlarımız tüketebilme şansı olmalıdır. Böylece gelecek kuşaklara temiz ve sürdürülebilir topraklar bırakabilme şansımız olacaktır. Bu konuda sevindirici gelişme yerel organik semt pazarlarının açılmaya başlamış olmasıdır. İç tüketimin artırılabilmesi için toplumun bilinçlendirilmesi de önem taşımaktadır. Eğitim, bilinçlendirme faaliyetleri yanında organik tarım kanununda da yer alan yasal bir zorunluluk olan radyo ve televizyonlarda spotlar halinde tanıtım başlatılmalıdır. İç pazarın artması ürün çeşitliliğini ve miktarını arttıracak, böylece artan arzdan dolayı daha kabul edilebilir satış fiyatları oluşacak ve ihracatta ise ürün çeşitliliği ve üretim miktarı arttığı için avantaj sağlanacaktır.

Türkiye'de üretilen organik ürünlerin hemen tamamı ihraç edilmektedir. Bu başarılı satışta Avrupa Birliği ana alıcı olup ABD bir diğer önemli ithalatçı ülkedir. Organik üretimde kuru ve kurutulmuş ürünlerin çoğunlukta olması nedeni ile pazar esnekliği yüksektir, ancak kuru ve sert kabuklu meyveler veya pamuk gibi çok sayıda önemli ürün halen hammadde olarak satılmaktadır. Günümüzde yapılması gereken, katma değeri yüksek işlenmiş ürünlerin artırılması ve ihracata kazandırılmasıdır. Böylece ürünler hem daha yüksek fiyatla ihraç edilebilecek hem de başka sektörler de gelir elde edebilecektir.

Organik tarım birçok sektörle birlikte çalışma yapmaktadır. Bu sektörler örnek olarak agro-eko turizm, yeşil otelcilik, gıda işleme, yemek servisleri, mobilya imalatı, tekstil, kozmetik gibi çok sayıda sektör verilebilir.

Organik ürünlerin tanıtımı için ulusal ve uluslar arası tanıtım önem taşımaktadır. Bu amaçla uluslar arası tanıtım için Biofach fuarı ve diğer fuarlara ülkesel katılım sağlanmakta. ABD, Çin, Japonya gibi ülkelerde tanıtım faaliyetleri yürütülmektedir.

Ülkemizde organik ürün üreten üreticiler ile organik ürün kullanmak isteyen tüketicilerin buluşturulması, organik yaşam bilincinin geliştirilmesi sağlanmalı, gittikçe büyüyen ve küreselleşen organik pazarda sadece kuru ve kurutulmuş meyvelerle değil işlenmiş ürünler veya tohum gibi girdilerle yer alınması sağlanmalıdır. Bunu gerçekleştirir iken bu gün tarım yaptığımız toprakları gelecek kuşaklardan ödünç aldığımız unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

Aksoy, U. ve A. Altındışli, 1999. Dünya'da ve Türkiye'de Ekolojik Tarım Ürünleri Üretimi, İhracatı ve Geliştirme Olanakları, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 1999-70, ISBN- 975-512-415-2, 125 s.

İlter, E., A. Altındışli, 1994. Ekolojik Tarımın Temel İlkeleri. Verim Aylık Dergisi, Yıl 1, Sayı 5, 5-6.

Lange, S.; Williges, U.; Saxena, S. and Willer, H., (Eds.) 2006. Research in Organic Food and Farming. Reports on organization and conduction of research programs in 11 European countries. Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung (BLE) / Federal Agency for Agriculture and Food BLE, Bonn, Germany. Archived at <http://orgprints.org/8798/>

Pimentel D., Hepperly P., Hanson J., Douds D. and Seidel R., 2005. Environmental, energetic, and economic comparisons of organic and conventional farming systems. BioScience 55 (7): 573-582.

Rippin, M., Willer, H., Lampkin, N., and Vaughan, A. (Eds.), 2006. Towards a European Framework for Organic Market Information. Proceedings of the Second EISfOM European Seminar, Brussels, November. 10-11, 2005. Research Institute of Organic Agriculture FiBL, Frick, Switzerland.

Vogl C., Kilcher L., and Schmidt H., 2005: Are Standards and Regulations of Organic Farming Moving Away from Small Farmers' Knowledge? in: Journal of Sustainable Agriculture, Vol. 26(1) 2005, page 5-26. <http://orgprints.org/5920/>

Willer, H. and Klicher, L. (Eds.), 2009. The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2009. IFOAM, Bonn, FiBL, Frick, ITC, Geneva. pp 286.

Willer H. and Yussefi M. (Eds.), 2006. The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2006. International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM), Bonn, Germany. <http://orgprints.org/5161/>

www.tarim.gov.tr